Adrian Rezeanu

TOPONIMIE URBANĂ. FORMULE DE DESEMNARE VICONIMICĂ

1. Dinamica urbană a fost secondată constant în ultimii trei sute de ani de modificări structurale ale căilor de circulaţie, paralel cu reaşezări, uneori aleatorii, ale ansamblului denominativ viconimic. Poate cel mai sensibil palier al culturii urbane, sistemul viconimic reprezintă posibilitatea de a pătrunde în intimitatea cetăţii urbane pe calea cunoaşterii atât în „zbor de pasăre" cât şi „prin identificare cu destinul oraşului"[1]. Această individualizare a căilor de cunoaştere urbană, stabilită de distinsul cărturar, implică, pe de o parte, marcarea reperelor urbane, la care se adaugă, pe de altă parte, „informaţie şi sensibilitate", cu scopul de a trasa „atmosfera generală a oraşului".

Oraşul este un spaţiu deschis. Magistrala de circulaţie, chiar şi în târgul medieval românesc, depăşeşte bariera tradiţională, păstrând chiar şi formula de desemnare. Reţelele de circulaţie interioare, strada, uliţa mare, târgul, reprezintă pentru cultura urbană un loc de primenire neîncetată, un loc de schimb de tradiţii între nucleul oraşului consolidat şi lumea ţărănească stabilită temporar[2].

În acest fel, calea de circulaţie urbană, cu permanente modificări topografice şi de repere locale, este un depozitar de experienţe, extrase din cele mai diferite straturi socio-culturale.

2. Sub pecetea unui mod de viaţă dinamic şi prosper, oraşul şi-a creat instituţii culturale şi economice care au depăşit stadiul spiritualităţii rurale tradiţionale. Astfel, oraşul a devenit o fascinaţie pentru zonele periurbane rurale, care, treptat, au fost extrase şi captate atât demografic cât şi teritorial. În aceste condiţii, căile de circulaţie s-au extins într-un spaţiu nou, au creat „derivaţii", preluând în sistemul denominativ şi repere din realitatea rurală încorporată.

Ca purtător al unui mesaj în primenire, strada este un uriaş recipient, derivat direct din spaţiul cultural urban, marcat, printre altele, şi de ansamblul arhitectural local[3], dar şi de „formula de desemnare" individuală, notă caracteristică locală, cu posibile, prin extindere, ramificaţii exterioare.

3. Diferenţa rural/urban, la nivel viconimic, se trasează prin particularităţi legate de amploarea teritorială, destinaţie, arhitectură, derivaţii, priorităţi ale reperelor în procesul denominativ.

[1] Vezi Eugen Simion, *Timpul trăirii. Timpul mărturisirii ... Jurnal parizian*, Bucureşti, 1977, p. 11.

[2] Vezi şi Alexandru Ofrim, *Oraşul între cultura scrisă şi cultura orală*, în „Historia Urbana", tomul V, 1997, nr. 2, p. 187 şi urm.

[3] Vezi Oliver Velescu, *Oraşul – spaţii culturale*, în „Historia Urbana", tomul V, 1997, nr. 2, p. 196 şi urm.

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

În primul rând, în spațiul rural calea de circulație este anterioară locuințelor sau altor repere de pe parcurs, în timp ce drumul urban se formează ca element de utilitate a unor construcții sau repere prestabilite[4]. Aşa se explică formula desemnatoare a căilor de circulație rurală, marcată prin repere exterioare unui spațiu local locuit, de exemplu: *Drumul* **Giurgiului** *s.c.* Răsmireşti – TR., *r.* **1785** MȚR 124/24; *s.c.* Gratia – Tr., *r.* **1729** ST 10/43; *s.c.* Pietroşani – Tr., *r.* **1849** AC PL 813/69; *s.c.* Crângu – Tr., **1852** Kretzulescu – Lahovary 1481.

În al doilea rând, drumul urban magistral, care se continuă şi în exteriorul granițelor oraşului, va ajunge să fie marcat denominativ diferit, în sensul că marcajul care include reperul din exteriorul urban îndepărtat este valabil, pentru o unitate urbană consolidată, numai de la exteriorul urban. În acest sens, marcajul viconimic, cu reperul de destinație din exteriorul urban îndepărtat va fi eliminat treptat, în măsura dezvoltării unității administrativ-teritoriale urbane şi împins către o zonă periurbană sau rurală.

De exemplu, sintagma prezintă pentru o lungă perioadă de evoluție urbană *Drumul* **Târgoviştei** *cel Vechi* (Bucureşti, **1681** G 368) → *Uliţa* **Târgoviştei** (**1791** EP, **1839** PRIM B 2) → *Calea* **Târgoviştei** (**1852** B II, **1871** P I, **1895–1899** IGA), ca formulă viconimică desemnatoare pentru o magistrală bucureşteană, a fost împinsă treptat spre exteriorul urban, traiectul interior fiind modificat denominativ după principii caracteristice urbane, de factură conjuncturală, *Calea* **Griviței**.

În general, putem sesiza o serie de caracteristici identitare ale desemnării viconimice urbane, prin care această unitate administrativ-teritorială se individualizează distinct față de unitatea rurală.

3.1. Drumul urban, ca traiect topografic care leagă diferite repere locale, a preluat în formula sa de desemnare numele unuia sau a altuia dintre repere. Pentru diferite etape din evoluția urbană s-a creat o adevărată dispută concurențială în care, de multe ori, a prevalat amploarea sau destinația unuia dintre repere. În această confruntare a fost spartă formula perifrastică de desemnare[5], care consta în înlănțuirea neierarhizată a reperelor de pe traiect. S-a impus denominativ reperul dominant, care poate fi, pe de o parte, un detaliu arhitectural, dar central şi de notorietate, aflat pe traiectul căii de circulație. La **1834**, de exemplu, o astfel de formulă perifrastică în *Mahalaua* **Izvor** din Bucureşti, după **1871** apare în forma sa sintetică, *Strada* **Puțul cu Apă Rece**:

„O uliță ce să începe de la *Vasile Cârciumaru*, nr. 1244 şi merge drept pe lângă *Ştefan Ghindă* şi pă la *Puțul cu Apă Rece* este în *uliţa cea mare la biserică*"[6].

[4] Vezi Marin Simionescu-Râmniceanu, *Urbanism sau raționalizarea esteticei municipale*, Bucureşti, 1937, p. 22 şi urm.

[5] Formula perifrastică de desemnare viconimică indică un stadiu rural arhaic, pe care îl întâlnim până în secolul al XIX-lea. Vezi, în acest sens, Adrian Rezeanu, *Toponimie urbană. Burgul medieval transilvan*, în LR, LIX, 2007, nr. 4.

[6] A.N. Bucureşti, *Fond Municipiul Bucureşti, Văpseaua Verde*, dosar 245/1834, Anexa II; filele 10, 11; Biblioteca Acad. Rom., Maior D. Pappasoglu, *Bucureşti. Capitala României*, Bucureşti, 1871.

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

3.1.1. Alteori, disputa concurențială în cadrul formulei sintetice de desemnare viconimică s-a finalizat prin impunerea denominativă a unei instituții publice, de obicei religioase, dar nu numai: **Ulița Poștii, Ulița Spitalului, Ulița Bisericii Sfântul Haralamb, Ulița Bisericii Sfinții Voievozi Vechi** (spre deosebire de **Biserica Veche Sfinții Voievozi**) (Galați, **1850**, f. 55–56)[7].

3.2. Pentru perioade lungi de istorie urbană, formula sintetică de desemnare viconimică se polarizează, în acord cu cele două extreme marcate motivațional toponimic; arbitrar/nonarbitrar. La rându-i, această dispută, perpetuată până în zilele noastre, însoțește diferitele stadii de evoluție urbană şi individualizează urbanul față de rural, printr-o nouă marcă suplimentară.

3.2.1. În cadrul polului motivat toponimic, formula de desemnare urbană stradală are la bază un alt toponim, concretizat prin repere de pe traiect, de la finalitatea parcursului urban şi din exteriorul urban îndepărtat.

3.2.1.1. Toponimul-reper de pe teritoriul căii de circulație se poate impune denominativ în condiții similare pentru mediile urban şi rural, diferite fiind doar extensiile derivative colaterale parcursului stradal. Printre aspectele similare urbanului şi ruralului, putem aminti marcajele expresive metaforice de tipul: **Calea Peştelui**, *s.c.* Daia – Gr, *r.* **1762** COTR 14/6 şi **Drumul Peştelui**, *m.* Bucureşti, **1871** P I.

De cele mai multe ori, în mediul urban, toponimul-reper de pe traiectul căii de circulație este potențat ambivalent. Pe de o parte, marchează formula traiectului viconimic pe care se află, iar, pe de altă parte, intră într-o extensie „derivativă", potrivit cu denotatele aflate în vecinătățile imediate.

De exemplu:

Strada (*Valea*) **Puriştoaca** (Azuga, **1924** – DC 1607 ter)

Hanul **Puriştoaca**

Strada (*Vila*) **Kalinderu** (Sinaia, **1940** – DC 1607 bis)

Fântâna **Kalinderu**

Drumul (*Valea*) **Joiței** (Predeal, **1900** – DC 1462)

Hotelul **Joița** → *Poteca* **Joița** (Predeal, **1906** – DC 1475)

Calea (*Palatul*) **Belvedere** (Bucureşti, **1842** RB)

Parcul **Belvedere** → *Fabrica de Țigarete* **Belvedere**

Se realizează astfel un segment distinct pentru spațiul urban.

[7] D.G.A.N., *Fond Ministerul Lucrărilor Publice. Moldova*, dosar 366/1849, 1850, 1851.

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

3.2.1.2. Toponimul-reper de la finalitatea drumului urban individualizează unitatea teritorială în interiorul unor granițe administrative, deşi menținute temporar, spre deosebire de drumul rural deschis: *Calea* **Barierii Spirii** (Bucureşti, **1852** B II); *Uliţa* **Barierii Dobroteşti** (Bucureşti, **1852** B II).

3.2.1.3. Marcajul viconimic în care este implicat denominativ reperul din exteriorul îndepărtat, chiar şi pentru epoca actuală, este trimis în exteriorul graniței urbane, fiind simțit ca o marcă rurală. Structura urbanonimică în care este atras acest reper, însoțit de termenii generici *şosea* sau *cale*, este încă un indiciu al apartenenței acestei formule de desemnare la spațiul rural: *Calea* **Feldioarei**, *Calea* **Făgăraşului**, *Şoseaua* **Cristianului**, *Calea* **Poienii** (Braşov, PL 1999), *Calea* **Chişinăului** (Iaşi, PL 2001).

3.2.2. Polul nemotivat toponimic din cadrul formulei de desemnare viconimică marchează izolarea locală a unui urbanonim. Acesta este golit de semnificație şi rupt de contextul local topografic, ca urmare a unei amplitudini spațiale, unde, pe de o parte, lipsesc repere locale semnificative şi dominante, iar, pe de altă parte, palierul denominativ urban intră în sfera de influență a administrațiilor, care vor crea neprofesionalist formule de desemnare viconimică supuse efemerului politic cotidian. Prin extinderea sa ca şi prin diversificarea denominativă pe unitatea de spațiu urban, nemotivația, conjuncturalul individualizează, într-o măsură considerabilă, urbanul față de rural.

3.3. Secvențialitatea denominativă a unui parcurs amplu este caracteristică, în primul rând, mediului urban. Acest fapt este determinat de nevoia de personalizare denominativă a unui traiect stradal amplu, care, străbătând diferite zone urbane, la rândul lor marcate de alte repere locale, devine irelevant pentru întregul parcurs[8]:

Strada **Canta** (Canta, loc) → *Şoseaua* **Moara cu Noroc** → *Strada* **Silvestru** (Iaşi, PL 2001); *Strada* **Sf. Lazăr** → *Şoseaua* **Nicolina** (**Nicolina**, loc.) (Iaşi, PL 2001).

Secvențializarea viconimică urbană este prezentă şi la nivelul unităților administrativ-teritoriale de tranziție între rural şi urban, când un parcurs, deşi magistral, nu poate fi desemnat unitar, chiar dacă topografic există o continuitate a cursului local;

„**Uliţa Domnească**, de la hanul dum(i)s(ale) Țigănuş;
Uliţa Mihaiu Vodă, pe mal, în oraş(ul) nou;
Uliţa Lungă, până la **Rohatca Vadului Ungurului**;
Uliţa Cojocarilor, din Târgu(l) Nou” (Galați, 1850, f. 56);

„**Uliţa Mare** să începi di la Pătriu Obreja şi să sfârşeşti la Neculai Pintilie” (Piatra, **1850**, f. 228);

„**Uliţa Cojocărească**, până la podu di pe Bârlad” (Bârlad, **1850**, f. 111, 112).

În lipsa unor repere concrete locale, secvențializarea traiectului viconimic pentru perioada de tranziție între rural şi urban se face prin determinanți nespecifici:

[8] Vezi şi Rezeanu Adrian, Modoran Filofteia, *Modele în toponimia urbană*, în LR, XLIV, nr. 5–6, p. 225–232.

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

„**Ulița Mare, partea întâi, Ulița Mare, partea a doua**” (Târgu Ocna, **1850**, f. 81);

„**Ulița Prundului, Ulița Prundului, piste apă**” (Târgu Neamț (**1851**, f. 195, 196);

„**Hudița Medianului întâiu, a vitelor**; **Hudița Medianului al doilea**” (Fălticeni, **1850**, f. 77, 78).

În planurile cartografice bucureştene ale secolului al XVIII-lea, traiectul **Lipscani** apare, la rându-i, secvențializat. Astfel, între **Şelari** şi **Podul Mogoşoaiei**, secvența viconimică este identificată prin *Uliţa* **Şerban Vodă** (← *Hanul* **Şerban Vodă**)[9]. În secolul al XVII-lea, *Uliţa* **Lipscani** era segmentul între **Şelari** şi *Hanul* **Zamfir** de pe *Uliţa* **Blănari**[10]. Între **Smârdan** şi **Şelari** era *Uliţa* **Marchitani** (← **Prăvăliile Marchitanilor**), iar după **Şelari** urmau *Ulițele* **Zarafilor**, **Abagiilor** şi **Bogasierilor**. La **1852**, Planul Borroczyn[11] localiza *Uliţa* **Lipscani** între **Smârdan** şi **Şelari**; segmentul stradal spre **Podul Mogoşoaiei** era marcat prin *Uliţa* **Marchitani**, iar spre *Uliţa* **Colței**, prin *Uliţa* **Zarafi**. Abia spre sfârşitul secolului al XIX-lea s-a făcut o generalizare a denumirii *Strada* **Lipscani**, în condițiile diminuării sau chiar a dispariției reperelor comerciale locale dominante **Zarafi, Marchitani**.

În Bucureştiul contemporan, formula denominativă **Calea Griviței** (spațiu central urban) alternează, pentru secvența topografică următoare, cu *Bulevardul* **Bucureştii Noi** (← *Cartierul* **Bucureştii Noi**, ca reper local dominant) urmată de secvența din exteriorul urban numită *Şoseaua* **Târgoviştei** (GHID 1969).

3.3.1. Secvențialitatea denominativă viconimică contemporană, proces toponimic firesc pentru spațiile urbane ample, este concretizată şi prin formule aberante, de tipul:

Şoseaua Națională (secvență interioră dintr-un traiect urban) identificată aberant, atât prin termenul generic, cât şi prin formula desemnatoare în ansamblul ei) se continuă spre exteriorul spațiului urban cu *Bulevardul* **Socola** (**Socola**, reper urban) iar în exteriorul urban, cu *Şoseaua* **Bucium** (**Bucium**, reper din exteriorul urban) (Iaşi, PL 2001).

Traiectul unic braşovean, secvențializat denominativ prin **Strada C. Brâncoveanu, Strada Gh. Dima, Strada Gh. Barițiu, Strada Mureşenilor**, nu are repere dominante concretizatoare pentru aceste formule. Bustul lui Gh. Barițiu, de exemplu, este plasat la extremitatea îndepărtată a unei străzi limitrofe, **Strada după Ziduri** (Braşov, Pl. 1999).

3.4. Particularitățile topografice locale ale unui traiect stradal incluse în formula de desemnare identifică faza arhaică urbană a procesului denominativ. Din acest punct de vedere nu există deosebiri între mediile urban şi rural decât în

[9] Vezi şi D. Almaş, Panait I. Panait, *Curtea Veche din Bucureşti*, Bucureşti, 1974, p. 116 şi urm.
[10] Idem, p. 106.
[11] Maior Baron Rudolf Arthur von Borroczyn, *Planul Bukureştiului* (…), Bucureşti, 1852.

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

privința perenității slabe a acestei formule într-un spațiu urban supus unei dinamici permanente, în care apar, în ritm alert, repere locale motivaționale toponimic. Cu toate acestea, implicarea caracteristicilor topografice locale în formula viconimică urbană a avut o istorie îndelungată şi reprezintă supapa de declanşare a sistemului de supraviețuire a acesteia, atunci când un traiect stradal este nou-înființat sau este sărac în repere stabile[12]: **Ulița Mare, Ulița Veche** (Târgu Neamț, **1851**, f. 195–196); **Ulița Strâmtă, Ulița Înfundată, Ulița Frumoasă** (Galați, **1850**, f. 55, 56); **Hudița Strâmbă, Hudița Mică, Ulița Nouă** (Fălticeni, **1850**, f. 77, 78); **Strada Nouă** (Sinaia, **1940** – DC 1607 bis) (Buşteni **1910** – DC 1426); **Strada Şerpuitoare** (Cluj, PL 1999); **Strada Nouă** (Sighişoara, PL 2002); **Strada Mică, Strada Lungă, Strada de Mijloc, Strada Albă** (Braşov, PL 1999); **Neugasse** (Strada Nouă) (Braşov 1926)[13], **Schwartzgasse** (Strada Neagră) (Braşov 1920)[14]; **Neugasse** (Mediaş, 1750)[15]; **Drumul Mare** (Suceava, 1480–1483)[16]; **Ulița Întoarsă la Capăt** (Platea revertendo a fine) (Cluj-Napoca sec. XVI)[17].

3.5. Marcajul rețelei viconimice urbane se realizează la polul motivațional, aşa cum am mai spus, prin intermediul reperelor locale dominante. În acest sens, este necesar să subliniem că marcajul unui segment din trama stradală urbană prin intermediul unor nume de meserii[18] este fals, respectând direcția motivației toponimice urbane.

Grupul de practicanți ai unei meserii pot fi comasați parțial neomogen, pe o arteră de circulație pe care pot exista însă şi alte categorii socio-profesionale în anumite perioade determinate istoric, sau pot fi dispersați teritorial eterogen. De exemplu, în Bucureşti, negustorii lipscani, cu prăvălie, calfe sau pasanți, erau

[12] Vezi Adrian Rezeanu, *Toponimie urbană. Burgul medieval transilvan*, în LR, 2007, nr. 4.

[13] Valer Rus, *Pentru o istorie a denumirilor străzilor din Cetatea Braşov*, în „Historia Urbana" tomul IX, 2001, nr. 1–2, p. 94.

[14] Idem p. 95.

[15] Michel Tănase, *Franciscanii şi piariştii la Mediaş*, în „Historia Urbana" tomul VIII, 2000, nr. 1–2, p. 199.

[16] Tudor Octavian Gheorghiu, *Suceava medievală – geneză şi evoluție*, în „Historia Urbana", tomul XII, 2004, nr. 1–2, p. 76.

[17] S. Goldenberg, *Clujul medieval în secolul XVI*, Bucureşti, p. 17 şi urm.

[18] Vezi şi C.C. Giurescu, *Problema nomenclaturii străzilor din Bucureşti*, în „Materiale de istorie şi muzeografie", Bucureşti, vol. VIII, 1971, p. 242 şi urm.; Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Bucureşti, 1963, p. 223 şi urm.; Oliver Velescu, *Contribuții la istoria nomenclaturii străzilor din Bucureşti (I)*, în „Anuar al Arhivelor Municipiului Bucureşti", Bucureşti, 1997, p. 76 şi urm.; Vasile Neamțu, *Piețele şi ulițele din oraşele medievale ale Moldovei*, în „Historia Urbana" tomul VII, 1999, nr. 1–2, p. 119, unde afirmațiile autorului sunt mai neclar prezentate; după ce admite criteriul de grupare a locuitorilor „în funcție de îndeletniciri", exemplifică cu seria viconimelor: *Ulița* **Olarilor**, *Ulița* **Croitorilor** – Suceava, *Ulița* **Măjilor**, *Ulița* **Pielarilor**, *Podul* **Meserciilor** – Iaşi, şi conchide: „presupunem că criteriul îndeletnicirilor s-a aplicat şi în alte oraşe".

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

dispuşi în diferite mahalale[19], dar numai un segment din traiectul actual al *Străzii* **Lipscani** a fost marcat astfel, după numărul relativ mare al prăvăliilor, unde se practica negoţul lipscănesc. Subliniem, ca o particularitate distinctă a formulei de desemnare a drumului urban, că numai reperul sau ansamblul omogen al acestora pot marca motivaţional calea de circulaţie din interiorul graniţelor urbane.

4. În acţiunea de trasare pe teren a drumurilor magistrale precum şi în procesul de desemnare a lor se poate observa, pe de o parte, o prelungire a drumului rural către cetatea urbană şi de aici către alte zone rurale, dintr-un exterior nedefinit, iar pe de altă parte, o tranzitare, de obicei în zonele periferice urbane, a drumului rural, de regulă cu destinaţie comercială.

Procesul este marcat istoric de migraţiile demografice, chiar şi timpurii, şi de nevoia de a înlesni legăturile între diferitele comunităţi, situate pe anumite traiecte[20].

Intensificarea relaţiilor comerciale, mai ales după Tratatul de la Adrianopol, din 1829 şi introducerea, după 1831, a Regulamentelor Organice în Principate, care stabileau, printre altele „slobozenia comerciului”[21] au determinat consolidarea unor drumuri comerciale, existente încă din epoca medievală, care făceau legătura cu Peninsula Balcanică şi cu Transilvania[22]. Trebuie subliniat aici exportul de sare, lipscănia, manufactura, peştele, mierea[23].

Într-o etapă timpurie, astfel de drumuri, marcate denominativ după specificul comercial, tranzitau doar oraşul-târg, după care situaţia s-a diversificat în funcţie de specificul mărfurilor şi al posibilităţii de comercializare în spaţiile specializate din interiorul graniţelor urbane.

4.1. Într-o primă clasificare, drumurile cu parcurs amplu, de regulă până la graniţele statale, marcate denominativ după produsele comercializate, traversau oraşul-târg, păstrându-şi individualitatea desemnatoare, dar acelaşi statut îl aveau şi în cadrul unităţilor rurale parcurse şi pentru spaţiile dintre ele. **Drumul Sării**, de exemplu, cu următoarele traiecte, existente şi în epoca contemporană: *or.* Băile Govora, *s.* Mogoşeşti, *c.* Stoieneşti, *s.* Voiceştii de Mijloc, *c.* Voiceşti – Vl.; (se mai numeşte *Drumul Chirigiilor* sau *al Cărăuşilor* sau *Drumul Împărătesc*); *s.c.* Amărăştii

[19] Vezi *Catastihul patentarilor de negustori şi meseriaşi, împărţiţi pă corporaţii din 1832*, în colecţia „Catagrafii” de la D.G.A.N., unde negustorii lipscani erau înregistraţi astfel; 6 în *Strada* **Şelari**, 2 la **Curtea Veche**, 1 în **Udricani**, la *Biserica* **Negustori**, 1 la *Biserica* **Sf. Nicolae Şelari**, 3 din Ploieşti (pasanţi n.n. – A.R.). La aceştia se adăugau negustorii lipscani toptangii, probabil fără prăvălie; 5 în *Strada* **Lucaci**, 7 în *Strada* **Olteni**, apoi la *Bisericile* **Sf. Gheorghe Nou, Sfânta Ecaterina, Ceauş Radu, Stelea, Sf. Gheorghe Vechi, Sf. Ioan Nou**; în *Catagrafia Culoarei de Roşu din 1831* sunt menţionaţi în *Mahalaua* **Curtea Veche** 6 lipscani, 3 greci cu prăvălie, 1 român şi 2 bulgari drept calfe; în *Mahalaua* **Sf. Dimitrie Nou** sunt înregistraţi 12 lipscani fără prăvălie. În ansamblul Bucureştiului, în *Catagrafia din 1831* negustorii lipscani sunt dispersaţi astfel; 64 în *Plasa* **Târgului**, 2 în *Plasa* **Broştenilor**, 13 în *Plasa* **Târgului de Afară**, 1 în *Plasa* **Gorganului** şi 4 în *Plasa* **Mogoşoaii**.

[20] Vezi Gheorghe Postică, *Civilizaţia medievală timpurie în spaţiul pruto-nistrean (secolele V–XIII)*, Bucureşti, 2007, p. 237 şi urm.

[21] *Regulamentele Organice ale Valahiei şi Moldovei*, Bucureşti, 1944.

[22] Vezi Vladimir Diculescu, *Relaţiile comerciale ale Ţării Româneşti cu Peninsula Balcanică (1829–1858)*, Bucureşti, 1976, p. 24, 25.

[23] Idem, *op. cit.*, p. 68 şi urm.

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

de Jos, *s.* Amărăştii de Sus, *s.* Zvorsca, *c.* Amărăştii de Sus, *s.c.* Dăbuleni, *s.c.* Pleniţa – Dj.; *s.* Podu Grosului, *c.* Bâcleş, *s.* Izvorul Frumos, *c.* Burila Mare – Mh.

Drumul Sării *or.* Olteniţa (*cr.* **1852** NEG ½), *s.c.* Plătăreşti (*cr.* **1834** PAS 2/2), *s.c.* Sohatu (*r.* **1853** PLB 4/4), *s.* Negoieşti *c.* Şoldanu (*cr.* **1855** NEG 2/7), *s.c.* Tămădău Mare (*r.* **1826** GOL 1/8), *s.c.* Valea Argovei (**1898** MDG), *s.c.* Vasilaţi – Cl. (*r.* **1685** MŢR 15/9).

Viabilitatea prin tradiţie a acestei formule desemnatoare pentru calea viconimică cu parcurs urban şi rural a determinat menţinerea ei până în contemporaneitate, chiar dacă drumul de circulaţie şi-a diversificat specializarea, ca, de exemplu, în Bucureşti, **Drumul Sării** (*cr.* **1844** PLB 2/5 şi azi), sau, în alte părţi.

Drumul Untului *s.c.* Vedea (**1877–1905** Kretzulescu – Lahovary 1582, **1898** MDG I 128, II 64, V 587), *m.* Giurgiu (**1877–1905** Kretzulescu – Lahovary 1582).

5. Viconimul urban, existent într-o extensie derivativă sau autonom la polul nemotivaţional, apare ca un grup sintactic, între ale cărui elemente se stabilesc raporturi gramaticale. În oricare parte a extensiei urbanonimice s-ar afla, viconimul urban este marcat propriu-zis prin termenul generic specializat, stradă, cale, prelungire, intrare etc.[24], după care urmează o secvenţă, parţial golită de conţinut. Această secvenţă corespunde denotatului iniţial, care, pe de o parte, reprezintă punctul iniţial al extensiei urbanonimice, iar, pe de altă parte, poate constitui şi un reper de pe traiectul căii de circulaţie. Cu cât extensia urbanonimică derivativă e mai amplă, iar ipostaza viconimică din lanţ se află situată pe un traiect mai îndepărtat faţă de denotatul iniţial, cu atât marca din structura urbanonimică ajunge să fie complet blocată semantic.

De exemplu, extensiile derivative urbanonimice:

Cişmeaua Roşie (*cişmea* + *roşie*) (reper iniţial urban) → *Uliţa* **Cişmeaua Roşie** → *Mahalaua* **Cişmeaua Roşie** → *Grădina* **Cişmeaua Roşie** → *Teatrul* **Cişmeaua Roşie** (Bucureşti);

Broşteni (sat încorporat) (**1696** MŢR 129/18) → *Mahalaua* ~ (**1696** MŢR 129/18) → *Biserica* ~ (**1852** B II) → *Plasa* ~ (**1798** CAT) → *Uliţa/Strada* ~ (**1844–1846** B I, **1898** MDG);

Prund (sat încorporat) (**1693** MŢR 203/11, **1655** MŢR 124/3) → *Mahalaua* ~ (**1709** MŢR 224/4, **1798** CAT, **1844–1846** B I) → *Biserica* ~ (**1772, 1776** MŢR 224/31, 36) → **Ciutăria din Prund** (**1632** RV 1/10) → *Uliţa/Strada* ~ (**1844–1846** B I, **1871** P I, **1885–1890** S, **1892–1893** D).

În aceste extensii, cu cât ipostaza care identifică traseul viconimic este situată pe o poziţie mai depărtată faţă de denotatul iniţial (sat încorporat, de exemplu), cu atât secvenţa viconimică din extensie pierde din semnificaţie şi ajunge în final golită de conţinut[25].

[24] Vezi Adrian Rezeanu, *Toponimie urbană. Terminologie viconimică*, în LR, LXI, 2008, nr. 2.

[25] Pentru detalierea problemelor legate de transferul de nume şi de sens de-a lungul unei extensii derivative, vezi Adrian Rezeanu, *Terminologie geografică populară în urbanonimie*, în FD XXIV–XXVI, 2005–2007, p. 213–221.

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

Potrivit cu raportul fluidizare/nonfluidizare în fluxul informațional şi cu capacitatea structurilor viconimice urbane de a încorpora, într-o măsură diferită, semnificații toponimice locale, distingem o ierarhizare a particularităților semantice, după cum urmează.

5.1. Construcțiile viconimice urbane perifrastice, care nu sunt antrenate într-o extensie derivativă din motive legate de lipsa unor denotate din vecinătatea imediată, care să manifeste un minimum de compatibilități topografice şi semantice.

„O uliți din midenaşul di lângă *Hanul lui Carabetu* mergi prin *Măhalaua arminească* şi răspundi la câmpu, *în imaşul târgului*" (Roman, **1850**, f. 84);

„O uliți pi din dosul *Uliți Mari*, ce să începi di *la Crâşma neguțitoriului Iordachi Pungă* şi merge pi lângă *Hanul Precistii Mari*, până în şoseaua din capătul uliții, din giosu" (Roman, **1850**, f. 84).

În această construcție, cu rezonanțe arhaice rurale, calea viconimică, ca un traiect unic, reprezintă o subsumare a unor entități topografice cu sfere semantice autonome, care nu se pot intersecta. Din acest punct de vedere ele pot să şi dispară de pe traiectul viconimic, cedând locul altora, mai reprezentative pentru o altă etapă istorică. Această dinamică permanentă în construcțiile perifrastice viconimice imprimă, pe de o parte, incompatibilități semantice la nivelul reperelor, până în momentul în care apare reperul dominant care va schimba formula de desemnare într-una sintetică, iar, pe de altă parte, conduce la perisabilitatea formulei denominative în ansamblul ei.

5.2. Construcțiile viconimice urbane, parțial sintetice, în care traiectul stradal urmăreşte un alt traiect natural, hidronimic, de exemplu, pe care-l include în formula denominativă. Între cele două părți ale structurii urbanonimice (termen generic + toponimul corespunzător denotatului inițial) sunt relații gramaticale de tip apozițional;

Drumul **Valea Grecului** (Azuga, **1899** – DC 1430);

Drumul **Valea Neamțului** (Azuga, **1912** – DC 1486);

Drumul **Pârâul lui Arsene** (Predeal, **1933** – DC 1554);

Strada **Şirul Livezii** (Braşov PL 1999); *Bulevardul* **Valea Cetății** (Braşov PL 1999); *Strada* **Zidul Cetății** (Sighişoara Pl. 2002).

5.2.1. Într-o fază mai avansată a procesului de sintetizare denominativă, este eliminat din construcție termenul generic hidronimic sau generat de un alt reper, facilitându-le astfel calea către apariția termenului „urbanonim aparent":

Calea **Joița** (Predeal, **1900** – DC 1462) ← *Calea* (de pe lângă *Pârâul* sau *Hanul*) **Joița**; *Drumul* **Tunelului** (Buşteni, **1912** – DC 1495) ← *Drumul* (spre *Livada*) **Tunelului**; *Drumul* **lui Mihai** (Predeal, **1930** – DC 1575) ← *Drumul* (pe lângă *Valea*) **lui Mihai**;

5.2.2. Construcția viconimică în care este implicat un „toponim aparent" a avut o lungă istorie în sistemul denominativ, fiind, poate, cea mai elaborată construcție sintactică prezentă în spațiul toponimic urban:

Strada **Sfântul Ioan Moşi** (Bucureşti 1911 PL, 1938 PL) ← *Strada* (de pe lângă *Biserica*) **Sf. Ioan** (din apropierea *Târgului*) **Moşi** (**1852** B II, **1885–1890** S).

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

5.3. Construcţiile viconimice sintetice, în care termenul generic, individualizator pentru calea de circulaţie, este asociat cu un determinant, toponimic, antroponimic sau legat de anumite particularităţi topografice ale terenului desemnat. Acest determinant poate să facă parte dintr-o construcţie sintactică stabilă, în care apar relaţii gramaticale între termeni, care pot fi, la rândul lor şi aparente. În funcţie de relaţiile apărute în aceste construcţii, distingem câteva aspecte.

5.3.1. Relaţii sintactice între cei doi termeni ai construcţiei cu aspect apoziţional:

Şoseaua, Strada **Sărărie** (Iaşi, PL 2001); *Strada* **Păcurari** (Iaşi, PL 2001); *Calea* **Bucureşti** (Braşov, PL 1999); *Strada* **Dâmbul Rotund** (Cluj-Napoca, PL 1999); *Strada* **Tăbăcari** (Focşani, PA 2002–2003); *Strada* **Foişor**, *Strada* **Izvorul Rece** (Târgu Mureş, PA 2002–2003); *Strada* **Crângu**, *Strada* **Fabrica de Gheaţă** (Focşani PL 1932);

5.3.2. Construcţia sintactică în care termenul generic viconimic este asociat cu un toponim precedat de prepoziţie. În această situaţie, toponimul, la rându-i provenind uneori dintr-un antroponim, indică o locaţie cvasiexactă:

Uliţa **de la Volocar** (Târgu Neamţ, **1851**, f. 195–196); *Hudiţa* **de la Dughinele d(umnealui) Stafan Cadar** (Târgu Neamţ, **1851**, f. 195, 196); *Uliţa* **de la Podul Zagavei** (Botoşani, **1850**, f. 75); *Strada* **Dintre Gârle** (Bucureşti, 1925 PL, 1969 GHID şi azi); *Strada* **Între Vii** (Bucureşti, 1929 PL, 1946 GHID); *Strada* **din Cotu Oancei** (Focşani, 1932 PL); *Strada* **din Câmpu Amorţit** (Focşani, 1932 PL); *Strada* **Dintre Grădini** (Braşov, 1999 PL); *Strada* **Între Movile** (Târgu Mureş, PA 2002–2003); *Strada* **Între Lacuri** (Cluj-Napoca, 1999 PL); *Hudiţa* **din Săidăcării** (Bârlad 1850, f. 111, 112).

5.3.3. Relaţii sintactice cu aspect aparent posesiv în construcţii în care termenul generic viconimic este asociat cu un toponim, la rându-i provenit şi dintr-un entopic toponimizat. Această construcţie sintactică este poate cea mai răspândită în ansamblul marcajelor viconimice şi ridică şi cele mai multe probleme de interpretare a genezei, atunci când în structură apare şi un „toponim aparent”:

Calea **Prundului** (Bucureşti, **1693** RV 42/72) ← *Calea* (care trece prin *Mahalaua* sau pe lângă *Biserica*) **Prundului** (**1708** RV Mss. 256, MŢR 226/6); *Strada* **Episcopiei** (1911 PL, 1969 GHID şi azi) ← *Strada* (de pe lângă *Grădina*) **Episcopiei** (**1844–1846** B I); *Hudiţa* **Cofetăriei**, *Uliţa* **Cofetăriei**, *Uliţa* **Poştei**, *Uliţa* **Spitalului**, *Uliţa* **Fântânii** (Galaţi, **1850**, f. 56); *Uliţa* **Căldărăriei Vechi** (Focşani, **1851**, f. 208); *Uliţa* **Cişmelii**, *Uliţa* **Velniţelor** (Fălticeni, **1850**, f. 77, 78); *Strada* **Depozitelor**, *Strada* **Livezii**, *Strada* **Poştei** (Târgu Mureş, PA 2002–2003); *Strada* **Câmpului** (Cluj-Napoca, 1999 PL); *Strada* **Teilor**, *Strada* **Târnavei**, *Strada* **Dumbravei** (Sighişoara 2002, PL); *Drumul* **Livezilor** (Azuga, **1936** – DC 1562); *Calea* **Ceairului** (Poiana Ţapului, **1940** – DC 1576).

5.3.3.1. O subcategorie distinctă o formează grupul de viconime, în care termenul secund este reprezentat de categoria aparentă a denumirilor de meserii şi ocupaţii. Aceste denumiri, decriptate corect din punctul de vedere al genezei, se încadrează în categoria reperelor toponimice locale dominante:

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

Hudiţa **Cojocarilor** (Galaţi, **1850**, f. 56) ← *Hudiţa* (cu *Prăvăliile*) **Cojocarilor**; *Uliţa* **Cazangiilor** (Galaţi, **1850**, f. 56) ← *Uliţa* (cu *Atelierele*) **Cazangiilor**; *Uliţa* **Braşovenilor** (Galaţi, **1850**, f. 56) ← *Uliţa* (cu *Casele* sau *Prăvăliile*) **Braşovenilor**; *Uliţa* **Săpunarilor** (Focşani, **1851**, f. 207, 208) ← *Uliţa* (cu *Prăvăliile*) **Săpunarilor**; *Străzile* **Cojocarilor, Cositorarilor, Tăbăcarilor, Tâmplarilor, Zugravilor** (Sighişoara, PL 2002) ← *Străzile* (de lângă sau spre *Turnurile*) **Cojocarilor, Cositorarilor, Tăbăcarilor, Tâmplarilor, Zugravilor**.

5.3.3.2. O altă subcategorie distinctă a grupului viconimic urban este reprezentată de formula cu determinantul adjectival, reprezentat printr-un nume aparent de grup etnic. Şi aici este vorba de repere locale (case de locuit, locaţii comerciale), în care este implicat un grup etnic, căruia, fireşte, calea de circulaţie propriu-zisă nu-i aparţine:

Uliţa **Jidovească** (Târgu Ocna, **1850**, f. 81) (Bârlad, **1850**, f. 111, 112) ← *Uliţa* (cu *Casele* sau *Prăvăliile*) **Jidoveşti**; *Uliţa* **Armenească** (Galaţi, **1850**, f. 56) ← *Uliţa* (cu *Casele*, cu *Prăvăliile* sau *Biserica*) **Armenească**; *Uliţa* **Sârbească** (Galaţi, **1850**, f. 56) (Iaşi, sec. XVI, *Olteanu, Meşteşuguri* 158, fig. 2) ← *Uliţa* (cu *Grădinile*) **Sârbeşti**; *Uliţa* **Bulgărească** (Galaţi, **1850** f. 56) ← *Uliţa* (cu *Casele*) **Bulgăreşti**.

5.3.3.3. Subcategoria viconimelor urbane în care termenul secund, nume de grup, îşi are geneza în numele unui oiconim primar, de proveniență:

Uliţa **Braşovenilor** (Iaşi, sec. XVI, *Olteanu, Meşteşuguri* 158, fig. 2) (Bucureşti, **1831** PRIM B 12, 1946 GHID) ← **Braşoveni** (loc cu prăvăliile braşovenilor) (Bucureşti, **1665** MŢR 557/1) ← *n. grup* **braşoveni** ← **Braşov** (oraş de proveniență);

Strada **Gabrovenilor** (Bucureşti, **1798** CAT) ← **Gabroveni** (loc cu prăvăliile gabrovenilor) (**1834** PRIM B 62 – 245) ← *n. grup* **gabroveni** ← **Gabrovo** (oraş de proveniență).

5.4. Construcţia viconimică urbană în care relaţiile de posesie se stabilesc aparent între termenul generic şi un antroponim, care este, la rându-i, un rezultat al transferurilor de sens:

Podul **Beilicului** (Bucureşti, **1776**, MŢR 222/30) ← *Podul* de pe *Calea*) **Beilicului** (**1776** MŢR 247/13) ← *Podul* (de pe *Calea*, de lângă *Casele* sau *Grădina*) **Beilicului**;

Strada **Doamnei** (1911 PL, 1969 GHID şi azi) ← *Strada* (de lângă *Biserica*) **Doamnei**.

6. Formula viconimică individualizată pentru spaţiul urban şi formată în jurul polului motivaţional se structurează după reperele de pe traiectele căii de circulaţie şi potrivit reperului de la finalitatea graniţei urbane. În funcţie de acest fapt, distingem formule viconimice analitice, cu însuşirea detaliilor topografice locale neierarhizate, şi sintetice, constituite din termenul generic şi grupul toponimic determinant, corespunzător denotatului iniţial. Fără a stabili limite tranşante între aceste două forme de manifestare denominativă, trebuie să considerăm formulele analitice sau perifrastice mai apropiate de perioada arhaică din istoria urbană, când în lipsa ierarhizării reperelor locale şi a apariţiei reperului dominant stabil, nu s-a putut impune o formulă sintetică.

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

6.1. Formula viconimică sintetică, de circulație amplă în spațiul toponimic urban şi marcată diacronic, este caracteristică pentru un număr mare de rețele de circulație. Această modalitate de concretizare denominativă o vom împărți în două subcategorii.

6.1.1. Formula viconimică urbană creată în jurul unui reper de pe traiectul căii de circulație. Modalitatea de desemnare anticipată de concurența dintre reperele locale apare ca formulă stabilă când reperul dominant se impune local. Deşi preponderența unuia sau a altuia dintre aceste repere este fragilă, totuşi această manieră, ca principiu general de desemnare viconimică urbană, rămâne fundamentală:

Calea **Belvedere** (*m.* Bucureşti, **1842** RB); *Calea* **Filaretului** (*m.* Bucureşti, **1842** RB); *Calea* **Şerban Vodă** (Bucureşti, **1885–1890** S); *Drumul* **cu Viile** (Bucureşti, **1766** MȚR 131/47); *Drumul* **de la Puț** (Buzău, **1765** EB 81/13); *Drumul* **Grajdurilor** (Azuga, **1898** – DC 1607 ter); *Strada* **Cazărmilor** (Focşani, PL 1932); *Strada* **Dulapului** (**Grădina de Distracții**) (Focşani, PL 1932); *Strada* **Stadionului**, *Strada* **Justiției** (**Judecătoria locală**) (Sighişoara, PL 2002); *Strada* **Cetățuii** (**Dealul Cetății**) (Braşov, PL 1999); *Bulevardul* **Tuțora** (Iaşi, PL 2001).

6.1.1.1. La fel stau lucrurile şi în alte spații viconimice, după cum o vor dovedi următoarele categorii de exemple. Pentru spațiul viconimic urban german:

Schönauer *Allee* (← *Restaurant* **Schloß Schönau**) (Aachen RFD 8); **Schloß Hohenstein** *Straße* (*Strada* **Castelului Hohenstein**) (← *Restaurant* **Schloß Hohenstein**) (Ahorn, RFD 13); **Buchholzweg** (← *Herrenhaus* **Buchholz**) (Alfter, RFD 15); **Schwartzmattstraße** (← *Restaurant* **Schwartzmatt**) (*Restaurantul* **Tabla Neagră**) (Badenweiler, RFD 32); **Rhönhaus** *Straße* (← *Restaurant* **Rhönhäuschen**) (Bischofschein – Rhön, RFD 54); **Kapuzinergasse** (← **Kapuzinergarten**) (*Grădina* **Capucinilor**) (Breisach, RFD 65); **Schönbrunn** *Straße* (← *Hotel* **Schloß Schönbrunn**) (Landshut, RFD 238).

6.1.1.2. Pentru spațiul viconimic urban iberic:

Calle **de Goya** (← *Hotel* **Goya**) (Madrid, PL 2004);

Calle **Lope de Vega** (← *Casa* **de Lope de Vega**) (Madrid PL 2004);

Avenida **de los Toreros** (← *Plaza* **de Toros**) (Madrid PL 2004);

Calle **del Alcalá** (*Strada* **Castelului**) (Madrid, PL 2004);

Calle **de Lopez de Hoyos** (← *Gata* **de Lopez de Hovos**) (Madrid, PL 2004);

Avenida **de la Buhaira** (← *Parque* **de la Buhaira**) (Sevilla, PL 2006).

6.1.1.3. Pentru spațiul viconimic urban italian:

Via **dell' Osservanza** (← **Osservanza**) (Bologna, PL 1983);

Via **dell' Arcoveggio** (← *Ippodromo* **Arcoveggio** ← **Arcoveggio** *località* (Bologna, PL 1983);

Via **Stalingrado** (← *Fiera Via* **Stalingrado**) (*Târgul* de pe *Strada* **Stalingrad**) (Bologna, PL 1983);

Via **San Donato** (← **San Donato**, quartiere, piazza di porta) (Bologna, Pl 1983);

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

Via **Saragozza** (← **Saragozza**, piazza di porta; mura di porta) (Bologna, PL 1983);

Via **San Vitale** (← **San Vitale**, quartiere, piazza di porta; mura di porta, stazione F.S.) (Bologna, PL 1983);

Via **Santo Stefano** (← **Santo Stefano**, quartiere, piazza di porta) (Bologna, PL 1983);

Via **del Porto** (← **Porto**, quartiere) (Bologna, PL 1983);

Via **Pontevecchio** (← **Pontevecchio**, quartiere);

Rio **di Santa Maria Maggiore** (← **Santa Maria Maggiore**) (Venezia, PL 1965);

Canal **di Santa Chiara** (← **Santa Chiara**) (Venezia, Pl. 1965) ← *Fondura* (Adâncitura) *di Santa Chiara*.

Rio (Canalul) **di Tolentini** (← **Tolentini**) (Venezia, Pl. 1965);

Rio **Terra Leonardo** (← **Terra Leonardo**) (Venezia, Pl. 1965);

Rio **Santa Caterina** (← **Santa Caterina**) (Venezia, PL 1965).

6.1.1.4. Pentru spațiul viconimic urban parizian:

Avenue **Victor Hugo** (← *Rond* **Victor Hugo**) (Paris, PL A. Leconte 1987);

Avenue **Charles de Gaulle** (← *Place* **Charles de Gaulle**) (Paris, PL A. Leconte 1987);

Avenue **des Champs Elysées** (← *Rond* **Point de Champs Elysées**) (Paris, PL A. Leconte 1987);

Quai **des Tuileris** (← *Jardin* **des Tuileries**);

Rue **Michel-Ange** (← **Michel-Ange Auteuil**) (Paris, PL A. Leconte 1987); (← **Michel-Ange Moliton**);

Route **de Madrid** (← *Porte* **de Madrid**);

Route **de Neuilly** (← *Porte* **de Neuilly**).

6.1.1.5. Ca o particularitate specific urbană, traseele viconimice ample sunt secvențializate denominativ, potrivit cu reperele stabile dominante de pe parcurs sau prin segmentarea căii de circulație, în acord cu intersectările locale marcate. Procedeul este foarte productiv şi asigură o dezvoltare, practic inepuizabilă, a mărcilor denominative urbane.

6.1.1.5.1. Prelungirea căilor de circulație magistrale, cu deosebire în etapa actuală de dezvoltare urbană, a implicat procesul secvențializării denominativ-viconimice în spațiul urban românesc:

Şoseaua **Grozăveşti** (*Parcul* **Grozăveşti**) → *Bulevardul* **Geniului** (**Statuia Leu**, închinată geniştilor) → *Şoseaua* **Panduri** (secvență marcată arbitrar) → *Bulevardul* **T. Vladimirescu** (secvență marcată arbitrar) → *Şoseaua* **Viilor** (**Viile Filaret**) → *Şoseaua* **Giurgiului** (reper din exteriorul îndepărtat) (Bucureşti);

Calea **Griviței** (secvență marcată arbitrar) → *Bulevardul* **Bucureştii Noi** (*Cartierul* **Bucureştii Noi**) → *Şoseaua* **Târgoviştei** (reper din exteriorul îndepărtat) (Bucureşti);

Şoseaua **Arcu** (marcaj arbitrar) → *Bulevardul* **Cuza** (*Piața* **Unirii**) → *Bulevardul* **Elena Doamna** (Iaşi, Pl. 2001);

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

Strada **Sf. Lazăr** → *Strada* **Nicolina** (**Nicolina**, reper dominant) → *Şoseaua* **Nicolina** (Iaşi, PL 2001);

Strada **Avram Iancu** → *Strada* **Al. I. Cuza** (Braşov, PL 1999);

Strada **Lungă** → *Calea* **Feldioarei** (reper din exteriorul îndepărtat) (Braşov; PL 1999);

Bulevardul **Corneliu Coposu** → *Strada* **Lazaret** → *Calea* **Guşteriței** → *Calea* **Podului** (*Cartierul* **Guşterița**) (Sibiu, Pl. 2003);

Bulevardul **Metalurgiştilor** (secvență marcată arbitrar) → *Strada* **Râului** (paralelă cu Râul Cibin) (Sibiu, Pl. 2003).

Strada **Aurel Vlaicu** → *Bulevardul* **21 Decembrie 1989** → *Calea* **Memorandului** → *Calea* **Moților** → *Calea* **Mănăştur** (*Grădinile* **Mănăştur**) → *Calea* **Floreşti** (**Floreşti**, reper din exteriorul îndepărtat) (Cluj-Napoca, PL 1999);

Strada **Avram Iancu** (*Square* **Avram Iancu**) → **Ştefan cel Mare Square** (fără secvență viconimică) → **Timotei Cipariu Square** (fără secvență viconimică) → *Strada* **Nicolae Titulescu** (fără reper justificativ) → *Strada* **Henri Coandă** (fără reper justificativ) (Cluj-Napoca, PL 1999).

6.1.1.5.2. Pentru spațiul viconimic urban italian:

Via **Porrettana** → *Via* **Don Luigi Sturzo** (secvență marcată arbitrar) → *Via* **Porrettana** (se reia secvența pe acelaşi traseu) *Via* **Saragozza** (**Costa-Saragozza**, *Porta* **Saragozza**) → *Via* **Collegio di Spagna** (**Collegio di Spagna**) (Bologna, PL 1983);

Via **Emilio Lepido** (**Anzola dell' Emilia Modena**) → *Via* **Emilia Ponente** → *Via* **Aurelio Saffi** → *Via* **San Felice** (*Piazza* **Porta San Felice**) (Bologna, PL 1983);

Via **Dei Colli** (**Colli**, quartiere) → *Via* **San Mamolo** (**Piazza di Porta San Mamolo**) → *Via* **Massimo D'Azeglio** → *Via* **Dell'Indipendenza** → *Via* **Matteotti** (Bologna, Pl. 1983);

Via **San Vitale** (**Piazza Porta San Vitale**) → *Via* **Massarenti** (Bologna, PL 1983);

Strada **Maggiore** (**Piazza di Forta Maggiore**) → *Via* **Mazzini** → *Via* **Emilia Levante** → *Via* **Dozza** (Bologna, PL 1983);

Fondura **Santa Biagio** (← *Rio* **di Santa Biagio**) → *Fondura* **Santa Eufemia** (← *Rio* **di Santa Eufemia, Santa Eufemia**) → *Fondura* **Ponte Piccolo**) → *Fondura* **Ponte Lungo** (← *Rio* **di Ponte Lungo**) → *Fondura* **Della Croce** (← *Rio* **della Croce**) (Venezia, PL 1965);

Rio **Santo Nicolo** (**S Niccolo Mendicoli**) → *Rio* **Di Angelo Raffaele** (**Angelo Raffaele**) → *Rio* **Di Carmini** (**Scuola Grande di Carmini**) → *Rio* **Di Santa Margherita** (*Campo* **Santa Margherita**) (Venezia, PL 1965).

6.1.1.5.3. Pentru spațiul viconimic urban parizian:

Quai **de Stalingrad** → *Quai* **Du Pr Roosevelt** → *Quai* **d'Issy les Moulineaux** (← **Pont d'Issy**) → *Quai* **André Citroën** → *Quai* **de Grenelle** (← **Pont de Grenelle**) → *Quai* **Branly** → *Quai* **D'Orsay**;

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

Boulevard **Victor** (**Porte de Versailles**) → *Boulevard* **Lefèbre** (**Porte de Vanyes**) → *Boulevard* **Brune** (**Porte D'Orléans Leclerc**);

Avenue **de Versailles** → *Avenue* **du Pr. Kennedy** → *Avenue* **de New-York**.

6.1.2. Formula viconimică urbană creată în raport cu reperul de la finalitatea căii de circulație din interiorul graniței urbane reprezintă o modalitate de desemnare ce presupune un traiect topografic precis configurat, cu repere traseale ierarhizate potrivit cu dispunerea în ordine, pornind de la punctul inițial central.

În acest moment, există două situații distincte: pe de o parte, traseele ample, posibil secvențializate denominativ, unde apar mai multe puncte de final pe același parcurs, încadrate în secvențele delimitate, iar, pe de altă parte, traseul unic denominativ, finalizat în dreptul unui reper urban, pentru care a fost și creat. Cele două modalități de desemnare, de altfel subsumate aceleiași formule viconimice, marcate diacronic, sunt caracteristice pentru diferite etape de dezvoltare urbană.

6.1.2.1. Pentru traseul unic denominativ, semnalăm extinderea acestei formule de desemnare chiar și până în faza urbană a târgului medieval;

Ulița **Pârâului de la Podul de Piatră** (Târgu Ocna, **1850**, f. 80, 81); *Ulița* **Polițiii** (Galați, **1850**, f. 55, 56); *Ulița* **Cazărmii** (Galați, **1850**, f. 55, 56); *Ulița* **Poștii** (*Ulița* **Poștii Vechi**, *Ulița* **Poștii Nou(ă)** (Galați, **1850**, f. 55, 56); *Ulița* **la Poștă** (Focșani, **1851**, f. 207, 208); *Ulița* **Cișmelii** (Fălticeni, **1850**, f. 77, 78); *Calea* **Băilor** (Câmpulung – Ag., **1872** MDG II 484); *Calea* **Bordeiului** (*or.* Făurei – Br., **1879** HIL 48); *Calea* **Cheii** (*or.* Breaza – Ph., **1919–1945** CAP 50); *Drumul* **Cantonului** (Azuga – Pr., **1899** – DC 1430); *Drumul* **Cișmelii** (Predeal, **1921** – DC 1607 ter); *Drumul* **Cerului** (*or.* Comarnic – Ph., **1894** – DC 1149); *Drumul* **Cotrocenilor** (București, **1821** COTR Mss. 430); *Drumul* **de la Pavilion** (*or.* Comarnic – Ph., **1899** PS 8); *Drumul* **Gârlașilor** (Buzău, **1814** BANU 38/15); *Drumul* **Izvorului** (Predeal, **1922** – DC 1607 ter); *Drumul* **la Cărămidărie** (București 1906 **H**); *Drumul* **la Sabar** (București, **1834** PRIM B 232/1834); *Drumul* **Lacului Lung** (Ploiești, *sl.* **1619** AC 20/190 – DIR XVII, II 306–307); *Fundătura* **Băii** (Focșani, PL 1932); *Fundătura* **Cotu Câmpului Amorțit** (Focșani, Pl. 1932); *Trecătoarea* **Arestului**, *Trecătoarea* **Căcaina** (Focșani, Pl. 1932); *Calea* **Șurii Mari**, *Calea* **Șurii Mici**, *Strada* **Târgu Peștelui**, *Strada* **Târgu Vinului** (Sibiu, PL 2000); *Strada* **Podul Crețului**, *Strada* **Podul lui Grind** (Brașov, PL 1999).

6.1.2.1.1. Pentru spațiul viconimic urban german:

Marktstraße (Lippstadt, RFD 250); **Kapellenstraße** (Laupheim, RDF 241); **Obernburgen** *Straße* (Laudenbach, RFD 241); **Hindenburgstraße** (Braunlage, RFD 64); **Rhönhaus** *Straße* (Bischofsheim – Rhön, RFD 54); **Muhlenstraße** (Binzer, RFD 54); **Fasanenstraße** (← **Fasanenplatz**) (Berlin, RFD 44); **Lerbacher** *Weg* (← **Schloßhotel Lerbach**) (Bergisch Gladbach, RFD 42); **Oberthiergartner** *Straße* (Bayreuth, RFD 38); **Mühlenweg** (Aumühle, RFD 28).

6.1.2.2. Pentru parcursul viconimic amplu, secvențializat denominativ, potrivit cu o serie de repere de pe traseu care pot deveni și repere finale pentru secvențele

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

respective, semnalăm o revigorare a formulei de desemnare, condiționată însă de evoluția căilor de circulație în spațiul urban.

Apar însă şi excepții care produc perturbări în fluxul informațional urban. Astfel, pentru traiectul amplu bucureştean secvențializat *Şoseaua* **Progresului** → *Şoseaua* **Giurgiului**, intercalările secvențelor denominative nu respectă logica motivației toponimice locale.

Secvența finală *Şoseaua* **Giurgiului** (marcată după reperul din exteriorul îndepărtat) are pe traiectul său reperul **Stația CFR Progresul**, dar între acest reper şi secvența *Şoseaua* **Progresului** apar *Şoseaua* **Viilor** şi *Şoseaua* **Giurgiului**, care perturbă logica motivațională. Grafic, această rețea se poate prezenta astfel:

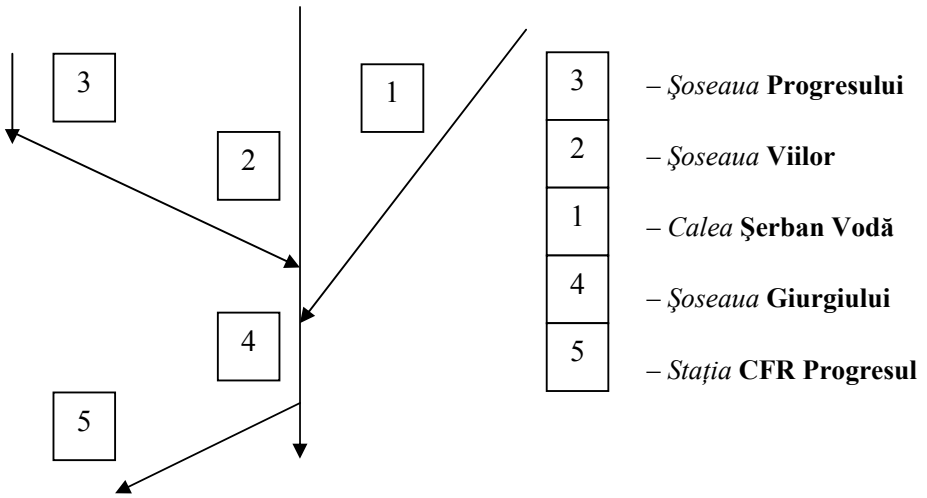

În alt context urban, parcursul tradițional viconimic *Calea* **Rahovei** se prezintă secvențializat astfel:

secvența *Strada* **George Georgescu** (**1.**) (marcaj nemotivat) alternează cu secvența *Calea* **Rahovei** (**2.**) (alteranță în dublă utilizare) → *Şoseaua* **Alexandriei** (**3.**) (Marcaj după reperul din exteriorul îndepărtat). Pe traiectul ultimei secvențe apare reperul local **Autogara Rahova** (**4.**). Grafic, această situație se poate caracteriza prin faptul că fiecare secvență din alternanță reprezintă sincoparea celeilalte:

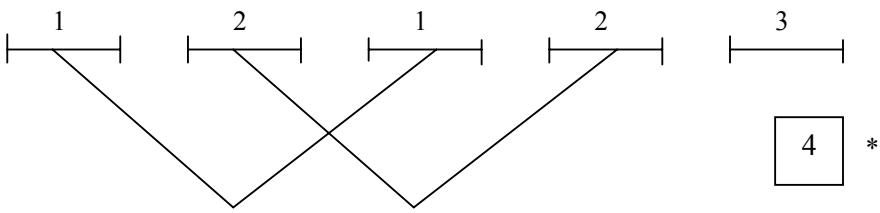

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

7. Vom concluziona asupra formulelor viconimice urbane grupate în jurul polului motivațional (**6.1.1., 6.1.2.**), potrivit ideii că pentru un sistem urbanonimic coerent şi unitar, denominația viconimică nu trebuie să depăşească, decât accidental, granițele admise de şirul de repere locale urbane, care pot justifica actul de desemnare.

Pentru aceasta, admitem următoarele formule sintetice de desemnare, incluse sau nu într-o „extensiune derivativă" urbană:

a) TGV + GTI (termen generic viconimic + grup toponimic corespunzător denotatului inițial;

b) TGV + GT 1 (termen generic viconimic + grup toponimic care reprezintă reperul de pe traiectul căii de circulație, atunci când formula viconimică urbană constituie punctul inițial derivativ;

c) TGV + GTF (termen generic viconimic + grup toponimic final, corespunzător reperului final de pe traiectul urban interior al căii de circulație;

d) TGV + GTF 1, GTF 2 .... (termen generic viconimic + grup toponimic final 1, 2, 3 ...., corespunzător secvențializării traseului de circulație.

7.1.

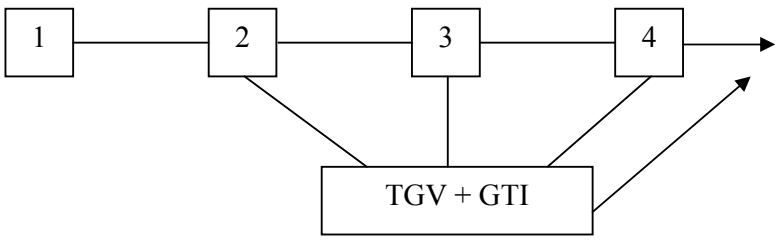

1 – Grup toponimic inițial (GTI)
(**Schloß Hohenstein** – Castelul Hohenstein – **6.1.1.1.**)

2 – Ipostază derivativă din extensie
(*Restaurant* **Schloß Hohenstein** – *Restaurantul* **Castelul Hohenstein**)

3 — 4 – Ipostaze virtuale din extensie;

TGV + GTI – termen generic viconimic + grup toponimic

inițial; **Schloß Hohenstein** *Straße* (*Strada* **Castelul Hohenstein**, pe care există şi ipostaze derivativă **2**). Admitem posibilitatea ca secvența **Castelul Hohenstein** din construcția *Strada* **Castelul Hohenstein** să fie şi un „urbanonim aparent", iar formula TGV + GTI să se raporteze prin distribuție începând cu ipostaza **2**.

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

7.2.

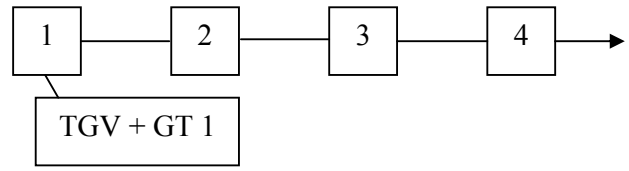

1 – Reperul inițial al traiectului căii de circulație (**răsuflătura cişmelii**) (Focşani, **1851**, f. 208).

TGV + GT 1 – termen generic viconimic + grup toponimic care include reperul inițial.

(*Uliţa* **răsuflătura cişmelii**)

2 – *Piața* **răsuflătura cişmelii**, unde secvența **răsuflătura cişmelii** poate fi şi un „urbanonim aparent".

3 — 4 – ipostaze virtuale din extensie.

7.3.

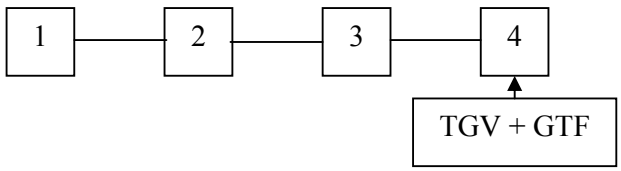

1 2 3 – Ipostaze urbanonimice virtuale, corespunzătoare unor denotate – reper de pe traiectul căii de circulație;

4 – Ipostaza urbanonimică corespunzătoare reperului final de pe traiectul urban interior al căii de circulație;

TGV + GTF

(*Fundătura* **cotu câmpului amorțit**) (Focşani, PL 1932).

(*Strada* – TGV – **târgul peştelui** – GTF (**6.1.2.1.**).

7.4. Formula viconimică urbană corespunzătoare secvențializării traseelor ample poate fi inclusă la subcategoria **7.3.**, unitatea denominativă a traseului integral fiind blocată la finalul fiecărei secvențe:

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)

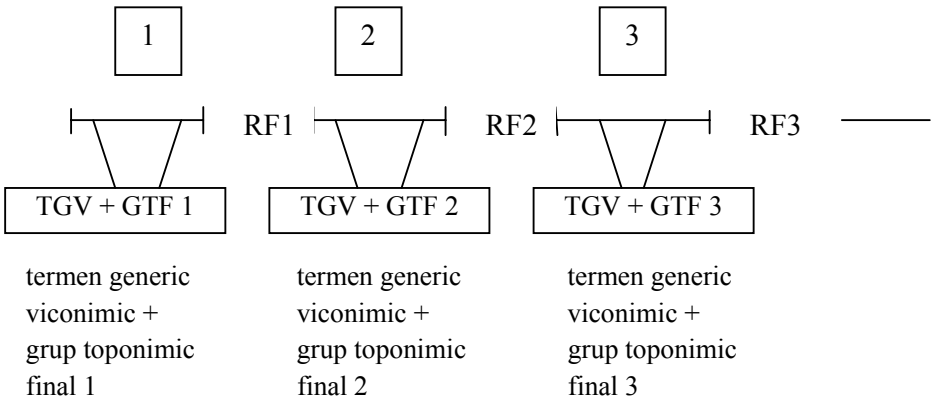

RF 1 – Reper final 1

8. Spațiul relativ restrâns în care există şi poate opera denominația motivată a căilor de circulație urbane determină gradul ridicat al arbitrariului, cu tendință de preponderență asupra ansamblului viconimic contemporan. În acest context, formulele denominative din palierul motivațional, sesizate de noi, se pot menține constant, dar în niciun caz nu pot câştiga teren în defavoarea arbitrariului din procesul de desemnare urbană. De aceea, profesionalizarea acestui proces, laolaltă cu stabilirea unor norme stricte metodologice de acțiune denominativă, ar putea reabilita, din mers, acest segment al culturii urbane.

TOPONYMIE URBAINE.
FORMULES DE DÉSIGNATION VICONYMIQUE

(Résumé)

Cette étude établit des particularités de la formule de désignation pour les voies urbaines de circulation créees autour du pôle motivational.

Les conclusions de cette intervention sont liées de l'augmentation du professionnalisme de ce processus, interprété comme une étape de la culture urbaine.

Cuvinte cheie: urbanonimie, pol motivațional, cultură urbană.
Mots-clés: urbanonymie, pôle motivational, culture urbaine.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie, nr. 13

BDD-A568 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:31 UTC)